

Gamla tider i Röstånga, misär eller idyll?

Hur var det att växa upp i Röstånga på 40-50-talet? En sak är säker, det var väldigt annorlunda mot vad det är idag. Men vad är de stora skillnaderna och vad var bättre förr? Jag skall försöka ge min högst personliga version av tillvaron då och nu.

Min mor hette som ogift Hanna Persson och var född i Rödeby i Blekinge år 1896. Hon följde som ung flicka med sin far till Skåne närmare bestämt till Fleninge Boställe där min blivande morfar, som var änkeman, hade fått arbete som kördräng. Hon flyttade några år senare till Röstånga där hon träffade min far Gotthard Danielsson, vars föräldrar hade ett litet torpställe vid Eneskogen i Anderstorp. Min far var snickare och arbetade hos min farbror som var byggmästare och dessa båda har byggt många av de hus som byggdes under 20-30-talet i Röstånga.

Hanna Persson som ung på Fleninge boställe

Mor och far gifte sig år 1916 och året därpå föddes Lenart, min äldste bror. Det skulle bli ytterligare fem barn innan jag kom till världen 1937, som ett typiskt sladd-barn sju år efter mitt näst yngsta syskon. Vi var alltså en familj som hade våra rötter i bondesamhället, som flertalet andra, men som nu levde av att arbeta utanför jordbruket. En arbetarfamilj som så många andra. Mina föräldrar var trogna socialdemokrater och det diskuterades ofta politik i mitt föräldrahem. Min mor var medlem i socialdemokraterna och blev invald i kommunfullmäktige och skolstyrelsen i slutet på 40-talet som en av de första kvinnorna i någon av nämnderna i Röstånga. Där har ni i korta drag min bakgrund och nu skall jag ge några minnesbilder från min uppväxt och samtidigt reflektera över skillnader då mot nu.

Vad är naturligare att börja med än åren innan jag började skolan. Vilka minnen är ens egna från ens första år och vad är sådant som man

hörts berättat i efterhand. Det är inte lätt att veta men det spelar kanske inte så stor roll i det här sammanhanget. Vad man tidigt fick lära sig var att visa respekt för de äldre i samhället och det gjorde man i första hand genom att man skulle hälsa på alla man mötte. Om man då var lite nyfiken så förstod man ju snart vilka som betydde mer än andra i samhället. Jag underlät vid något tillfälle att hälsa på en av grannfruarna och när hon då frågade mig om varför jag inte hälsade så lär jag ha sagt " Jag hälsar bara på kantorn och polisen". Se där vad snabbt man kan lära sig att skilja på folk och folk. Just att visa respekt mot vuxna har till stora delar försvunnit i vårt samhälle på gott och ont. Mest på ont tycker jag. Jag anser att barnen i många fall får ett för stort utrymme. De skall ha uppmärksamhet så fort de vill säga något trots att de vuxna är inbegripna i ett samtal. När man sätter sig till bords så skall de ha mat först av alla. Det är därför en del ungdomar uppfattas som odrägliga för att de inte har fått lära sig de sociala koder som gäller i vuxenvärlden. T.ex. att låta folk prata till punkt och att de som är ens gäster skall få mat först.

Vad gjorde man när man var i förskoleåldern? (Det hette inte ens så på den tiden) Jo man var ute och lekte mest hela tiden. Inte med några avancerade leksaker utan med det som naturen erbjöd. Möjligtvis hade man en boll eller en kulpåse med lite stenkulor i. Alla som har barnbarn idag och ser deras berg av leksaker inser ju skillnaden. En utveckling som i mitt tycke är horribel.

Andra världskriget var ju en realitet under min barndom med mörklagda hus och med en stor militär närvaro i nordvästra Skåne. Min minnesbild från den här tiden är att jag inte kände kriget som något skrämmande utan mer som ett äventyr med händelser utöver det vanliga som flygplansljud om natten och militärer som bodde inneboende hos oss. Höjdpunkten i allt detta var när en flygande fästning störtade vid Gällaberg och besättningen hoppade i fallskärm över Röstånga med omnejd. En händelse som jag kan återge nästan minut för minut.

Allting har ett slut, så även förskoleåldern och det var dags att börja skolan. Många i min ålder har ju upplevt skoltiden som en plåga vilket inte jag gjorde. Jag var nog ganska vetgirig och ville lära mig saker, detta i kombina-

Klass 5-7 på Röstånga skola ca 1950.

*Övre raden: Kalle Jönsson, Tor Hultberg, Jan Nilsson, Jan Altén, Kurt Nilsson, Bo Danielsson, Bengt Jakobsson, Bertil Sköld, Gunnar Friberg, Kurt-Åke Nilsson
Mellanraden: Ingvar Nilsson, Ulla Pettersson, Lena Bengtsson, Marianne Mårtensson, Kerstin Bengtsson,*

Gunvor Johansson, Estrid Bondesson, Inga Lundgren, Inger Olsson, Liz Condrup, Eddy Nilsson, Soini Haanpää, Edgard Håkansson

Främre raden: Ulf Winberg, Kalevi Ekelöv, Marianne Altén, May Olsson, Viviann Nilsson, Majvi Anderson, Anna-Lena Forss, Jan Fritz, Erling Liljenberg.

tion med att jag hade lätt för att lära gjorde att jag aldrig kände det trist att gå i skolan. Jag har inte heller några tråkiga minnen av mobbning, skolaga eller orättvisa lärare. Allt detta är jag naturligtvis tacksam för. Skolan på 40-talet var ju otroligt auktoritär. Det var läraren som bestämde allt och hade all makt. Det var dock inget som man funderade över som barn. Det var bara så att man skulle uppföra sig väl, sitta tyst och svara när man blev tilltalad. Skillnaden mot skolan av idag är, som alla vet, enorm. Det som enligt min åsikt har gått snett i dagens skola är framförallt bristen på ordning och reda. Man kan komma försent till en lektion eller ännu värre skolka helt utan att det får några allvarliga konsekvenser. Ordningen i klassrummet gör att det kan ta halva lektionen att få så pass tyst och koncentration så att det går att bedriva undervisning.

Det som är bra med dagens skola är att den uppmuntrar elevernas talang inom olika områden och blir på det sättet mer individanpassad och ger många elever ett bättre självförtroende än vad den gamla skolan gjorde.

Vid den här tiden så var möjligheterna att läsa vidare och ta real- och studentexamen be-

gränsade och det var oftast de som hade välbeställda föräldrar som fick den möjligheten. Idag har ju alla, som har läshuvud, chansen att ta en akademisk examen, vilket är en stor fördel för individen och en stor tillgång för samhället.

Min skolgång avslutades med den så kallade fortsättningsskolan som innefattade en termin efter att vi gått ut sjunde klass. Här fick man lära sig praktiska saker som att fylla i olika former av blanketter och annat som man kunde ha nytta av i det dagliga livet. Under mitt sista år i skolan försökte jag att få lite extraknäck för att dryga ut min magra kassa. Jag var bl.a. "springpåg" hos Bröderna Ohlssons speceriaffär och jag var biträde i min kusin Tores herrekipering där jag fick lära mig att knyta slipsar och en del andra saker om hur livet var som vuxen, ofta sådant som inte mina föräldrar hade lärt mig och en del som inte heller lämpar sig för tryck i en ansedd kulturtidskrift som denna. Min första "riktiga" anställning blev hos Ekdahls Plåtslageri där jag var ända till 1960 då jag tog steget bort från Röstånga och föräldrahemmet för att söka lyckan till att börja med i Malmö.

Hur var det då att vara tonåring i vår lilla by? Mycket kretsade kring idrottsplatsen och fotbollen. Det var oftast där man träffades, även om man inte var med i något lag så tog man sig dit för att se på när A-laget tränade eller så stod man och kickade i något hörn med några kompisar. Efteråt gick vi ofta på Jönssons Café där man kunde spela flipperspel eller bara ta en läsk och en bulle. På den tiden hade bagare Jönsson ofta lärlingar, som bodde i ett rum intill bageriet och det var ett tillhåll för många i min ålder. Där spelades kort och lyssnades på musik och ibland fanns det även någon Pin-Up-tidning som lästes med stort intresse. För det var så att helt plötsligt så upptäckte man att det fanns ett motsatt kön i samhället, vilket förändrade ens sätt att tänka och agera radikalt. Ett sätt att närma sig töserna var att lära sig dansa och på den tiden så fanns det ambulering dansskolor och en sådan kom även till Röstånga. Undervisningen bedrevs i

Mor och far på min fars 80-årsdag.

Godtemplarsalen och man fick lära sig tango, foxtrot och vals. På köpet så fick man även lära sig att vara artig och uppmärksam mot töserna, vilket har suttit i hela livet. De kunskaper som man förvärvat sig skulle snabbt omsättas i praktiken. Detta skedde i första hand på Metropol i Röstånga, men tyvärr så brann den lokalen i mitten på 50-talet, vilket innebar att man sökte sig till dansställen som Tornsborg, Jägersbo eller Gya istället. Oftast tog man sig dit med hjälp av Ossian Nilsson och hans sju-sitsiga taxi. En sak som jag ofta funderar över i detta sammanhanget var hur vi hade råd med

detta för vi hade inga stora inkomster och i varje fall jag fick betala hem till mina föräldrar så fort jag hade börjat hos Ekdahls. Men det var naturligtvis inte så dyrt och kanske fick vi som trogna kunder lite rabatt. Precis som idag så förekom det naturligtvis fylleri och slagsmål på de här dansställen, men till skillnad från idag så var det ärliga slagsmål och det förekom inte att man slog eller sparkade på någon som låg på marken.

Var vi då så där väluppfostrade och oskyldiga hels tiden? Nej det var vi naturligtvis inte. Vi hittade på en del pojkestreck som att hartsa fönsterrutor, palla äpplen och kasta smällare på olämpliga ställen. Men det var ingen som kom till skada och vi gjorde det bara för att få lite spänning i tillvaron.

För att slutligen anknyta till rubriken om vi levde i misär eller i en idyll, så tror jag att en del av mina barnbarn skulle ha upplevt det mer som misär än idyll. Men det fanns en dimension av livskvalitet (ännu ett ord som inte fanns på den tiden) som vi saknar idag. Det handlar om att vi levde i ett samhälle där folk brydde sig om varandra på ett helt annat sätt än idag. Vi har vant oss vid att staten tar hand om oss från vaggan till gravan vilket har gått ut över empati och gemenskap. Det var också ett lugnare tempo i samhället på den tiden, mer anpassat till oss som människor. Det jag uppskattar mest i dagens samhälle är att världen har krympt och blivit mer gränslös. Vi har Internet som ger vårt vardagsliv en helt ny dimension. Vi har möjlighet att resa långt bort i världen utan att det kostar oss en förmögenhet, vilket kan berika vår tillvaro oerhört mycket.

Så svaret på rubrikens fråga blir enligt min uppfattning att vi levde absolut inte i någon misär men det var ändå ingen idyll, och vem vill egentligen leva i en idyll. Jag tror att människan är så funtad att man, i varje fall större delen av sitt liv, söker efter att få det bättre materiellt eller immateriellt och då är idyllen ingen bra förutsättning. Sedan är det väl så att det är väldigt subjektivt vad man upplever vara en idyll. Det som är en idyll för en människa kan vara halvt misär för en annan.

Bo Danielsson

Röstånga – en skidort med anor

Skåne är knappast känt för att vara ett paradis för skidåkare. Klimatförändringarna har ofta gett oss skåningar några futtiga veckor för skidåkning. Men om vi förflyttar oss några årtionden tillbaka var det helt annorlunda. År 1968 startade en skara entusiaster en skidtävling som blev populär bland skånska skidåkare i många år. Vi citerar en artikel i ortens tidning:

”Ett 30-tal skidåkare ställde upp i söndagens Odensjölopp i Röstånga, som ingick i ett arrangemang som av anordnarna, Röstånga IS och ortens arbetarkommun, döpts till Odensjöloppet. De omfattade förutom skidtävlingen även prov för Snöstjärnemärket. Vid sidan av tävlingen var det tefatsåkning för de minsta i backarna och servering av glögg med varm korv vid målet. En av initiativtagarna bankkamrer Harry Franzén har en viss rutin på skidtävlingar sedan sin tid i Kopparberg. För tävlingsåkningarna hade lagts en 5,5 km lång bana i den vackra Nackarpsdalen med närmaste omgivning. Priser utdelades till samtliga deltagare och det var inga dåliga saker som skänkts av

ortens affärer och företagare. I prissamlingen förekom bl.a. ett par biljetter till middag på Röstånga Gästis.”

Segrare i seniorklassen blev Gunnar Friberg och halvminuten efter kom Hans Persson. Det är dessa två eldsjälur som i spetsen för flera entusiaster kommit att leda skidåknin-gen i Röstånga. Ryktet spred sig i Skåne om den fina terrängen i Röstånga och perfekta ar-rangemang och Odensjöloppet blev populärt bland de skånska skidåkarna. Tävlingarna hade arrangerats av Röstånga IS som huvud-sakligen sysslat med fotboll, men allt eftersom verksamhet växte så bildade man en separat Skidsektion hösten 1980. Antalet medlemmar var nu 229 och vid Odensjöloppet året därpå kom över 300 skidåkare till start som åkte den 14 km långa banan. Men rekordet slogs året därpå då inte mindre än 500 deltagare ställde upp i 13 olika klasser. Aldrig förr eller senare har något idrottsarrangemang lockat så många deltagare i Röstånga! Att det fanns idealister i sektionen bevisas av att man under sommaren byggt egen klubbstuga, grävt upp till och satt